

KÜBERKIUSAMINE I

Aeg: 45 -90 minutit

Õpilaste vanus: 5.-7. klass

Teema ülevaade

Tänapäeva lapsed on sündinud digimaailma ning selles toimetamine on neile iseenesestmõistetav. Digimaailmas läheb heaks ja ohutuks toimetulekuks tarvis samasuguseid sotsiaalseid oskusi kui nn reaalses maailmas. Nagu reaalses maailmas, tuleb ka digimaailmas suheldes olla viisakas, arvestada kaaslastega ning osata hinnata oma käitumise võimalikke tagajärgi.

Laste ja noorte jaoks ei eksisteeri tihti vahet digi- ja tava-suhtluse vahel. Kuid siiski on olemas teatud erisusi. Info, mida endast jagatakse, võib jõuda ootamatult kiiresti palju suurema hulga inimesteni kui silmast-silma suhtlemisel, sealhulgas täiesti võõrasteni. Digimaailmas suhtlemisel tuleb alati lisaks arvestada, et teksti või salvestuse mõju ei pruugi olla tajutav (ei teata, kas saaja hakkas nutma või kuidas see talle mõjus), kui just vestluses veebikaamerat ei kasutata. Arvutis või nutivahendis suheldes võib tekkida tunne, et saab jääda anonüümseks, ning sellest tulenevalt ollakse digisuhtluses valmis kasutama rohkem vulgaarsusi ja äärmuslikku kõnepruuki kui näost-näkku suhtlemisel. Tegelikult see nii ei ole, sest igast teost internetis jääb jälg. Nii on võimalik tõestada, kes kellele liiga tegi jne. Küberkiusajad jäävad enamasti vahele ja saavad karistuse, kui sellest täiskasvanud inimesele rääkida. Tuleb rääkida seni, kuni leitakse hea lahendus ja saadakse abi.

Kui õpilane märkab, et klassikaaslase käitumine on muutunud, ta on kurb ja eemale tõmbunud, tuleks kindlasti küsida, kas ja kuidas saab teda aidata.

Kui tegu on kiusamisega, sh küberkiusamisega, siis peaks sellest täiskasvanule rääkima, et sellele lahendus leida.

ÕPETAJALE LISALUGEMIST:

- **Kiusamisvaba haridustee**

https://www.hm.ee/sites/default/files/kiusamisvaba_haridustee_kontseptsioon.pdf

Juhul kui koolis rakendatakse mõningaid kiusamise ennetamise ja sekkumise meetmeid või programmi (loetletud kiusamisvaba haridustee kontseptsioonis, sh tabel lk 8), on soovitatav tutvuda neis sisalduva küberkiusamisega seotud info ja materjalidega. Mõistmaks õpilaste eeldatavaid vaid olemasolevaid teadmisi soovitame selgitada välja, kas õpilased on varasemas kooliastmes mõne programmi tegevuse raames läbinud kiusamisega, sh küberkiusamisega, seotud teemad.

- **Küberkiusamisalane info politsei veebilehelt**

<https://www2.politsei.ee/et/nouanded/noorele/ku-berkiusamine/>.

- **“#Suurim julgus” veebileht www.suurimjulgus.ee.**

Tunni eesmärgid:

- Õpilane mõistab kiusamise olemust ja küberkiusamise eritunnuseid.
- Õpilane mõistab, et küberkiusamises osalejad on reeglina võimalik välja selgitada ja anonüümsus on vaid näiline.
- Õpilane mõistab, et kui teda kiusatakse, siis tuleb sellest sõpradele ja täiskasvanutele rääkida.
- Õpilane mõistab, et kiusamise pealtnägijatel on oluline roll kiusamise lõpetamise juures.

Töövahendid õpetajale: arvuti, internet animafilmi näitamiseks, kõlarid, suur paber, paber väidete kokkuvõtte tegemiseks. Õpilastele eri värvi kleepsud (roheline, kollane, punane), vahendid plakati loomiseks (valged paberid või kollane, punane ja roheline paber), kollased, punased ja rohelised värvipliatsid.

Tunni osad	Tegevusele kuluv aeg	Õpetaja tegevus
SISSEJUHATUS	5 min	TERVITUS JA SISSEJUHATUS: <ul style="list-style-type: none">• mõtle kolmele omadusele, mis iseloomustavad head kaaslast ja ütle need oma pinginaabrile.• Pinginaaber valib ühe omaduse ja lisab selle answergarden.com lehele või kirjutab ühisele suurele lehele (tunni lõpus saab nt selle lehe veel koos üle vaadata ja vajadusel täiendada).• Tutvusta õpilastele tunni käiku: täna loome plakati internetis hea käitumise juhistega.
PÕHIOSA	25 min	<ol style="list-style-type: none">Vaadake animafilmi veebilehelt http://et.sheeplive.eu/fairytales/kattemaks Arutlege klassiga, mis videos toimus. Kuidas talunik lamba mure lahendas?Õpetaja tutvustab küberkiusamise teemat, kasutades ülevaates välja toodud pidepunkte.Õpetaja korraldab hääletuse allpool toodud väidete lehte ja valgusfoori skeemi kasutades: punane = ei ole soovitatav, kollane = nii ja naa, roheline = tohib (vt. väidete lehte).Õpetaja esitab väite ja õpilased tõstavad vastavat värvi kirjutusvahendi või paberi. <p>Õpetaja kommenteerib igat väidet. Kui tekib palju erinevaid arvamusi, siis sõlmitakse kokkulepe.</p> <p>Õpetaja märgib värvid tabelisse. Väidete lehti võiks olla ka kolm ja valitakse kolm õpilast, kes selle abil vastused protokollivad.</p> <ol style="list-style-type: none">Iseseisev töö rühmas<ul style="list-style-type: none">• Õpilased jagunevad kolmeks grupiks: punane, kollane ja roheline. Iga grupp saab vastavat värvi paberid.• Koostatakse vastava teema kohta plakati: mida võib internetis teha, mille kohta on erinevad arvamused, kas see on hea või halb, mida ei või internetis teha. Õpilased kasutavad täidetud tabelit ja lisavad ka oma mõtteid. <p>Iga rühm tutvustab lühidalt oma plakati.</p> <p>Plakateid võib hiljem näiteks klassi seinale riputada ja/või õppevahendina kasutada.</p>

Tunni osad	Tegevusele kuluv aeg	Õpetaja tegevus
KOKKUVÕTE	5 min	<ul style="list-style-type: none"> • Õpilaste osalus tunnis ja aruteludes. • Õpilaste poolt väljatöötatud sõnumid plakatitel ning soovitusel ja kommentaarid kodutööna. • Anonüümsete näidete toomine igapäevaelust, seoste loomine.
		<p>KODUNE TÖÖ: Mõelda üksi või paaris igale lehele veel üks mõte või näide, mida järgmisel päeval lisada.</p>

JÄTKUTEGEVUSTE SOOVITUSED:

Tunnikava: Küberkiusamine II:
Kuidas tulla toime küberkiusamisega

Tunnikava on koostatud 2011. aastal Pelgulinna Gümnaasiumi õpetajate Birgy Lorenzi ja Kärt Käeseli poolt projekti „Targalt internetis“ raames ning uuendatud 2019. aasta aprillis projekti „Targalt internetis“ ja „Kiusamisest vabaks!“ meeskonna poolt.

Väited hääletuseks, millele õpilased võivad lisada ka enda mõtteid.

Kas väide on seotud küberkiusamisega, võib põhjustada küberkiusamist jne? Kui allpooltoodud väited tunduvad kasinad, võib õpilastega teha ajurünnaku kaardistamiseks, mida kõike internetis suheldes igapäevaselt tehakse.

PUNANE KOLLANE ROHELINE

1. Koostan konto sõbra nimel, sest tahan teda üllatada.
2. Kirjutan paroolid oma päeviku ees- või tagaküljele.
3. Teen sõbrast mobiiliga pilti.
4. Trükin tunniplaani oma telefoni.
5. Filmin kaklevaid klassikaaslasi oma mobiiliga.
6. Kui mulle midagi ei meeldi, siis postitan selle internetti.
7. Küsin abi läbi Messengeri või Skype kodutöö tegemisel.
8. Loon Facebooki grupi „x on loll“.
9. Kirjutan foorumisse „koolis lõhkeb pomm ja selle pani x“.
10. Koolis loodi kõikidele e-posti aadressid, login sõbra kontole sisse, sest tean, et ta ei ole veel parooli vahetanud.
11. Tuttav saatis mulle klassikaaslase pildi, laen selle internetti.
12. Ringleb video, kus on õpetajat on salaja filmitud, saadan selle edasi.
13. Tean, et sõbral on varikonto, aga ma ei räägi sellest talle.

